

О. М. МОЧУЛЬСЬКА¹, А. Г. ШУЛЬГАЙ¹, О. А. ОШЛЯНСЬКА², В. І. БОНДАРЧУК¹,
Ю. В. ЗАВІДНЮК¹, І. Б. ЧОРНОМИДЗ¹, Л. І. ДОБРОВОЛЬСЬКА¹, А. С. СВЕРСТЮК¹

СУЧАСНІ ТЕНДЕНЦІЇ, ДЕТЕРМІНАНТИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ МЕДИЧНОГО ТА ЛІКУВАЛЬНО-ОЗДОРОВЧОГО SPA- ТА WELLNESS-ТУРИЗМУ В СВІТІ

¹Тернопільський національний медичний університет імені І. Я. Горбачевського МОЗ України,
м. Тернопіль, Україна

²Національна медична академія післядипломної освіти імені П. Л. Шупика, м. Київ, Україна

Мета: проаналізувати сучасний стан, основні тенденції та особливості функціонування туристичної інфраструктури, вивчити детермінанти, перспективи розвитку медичного та лікувально-оздоровчого spa- та wellness-туризму в світі.

Матеріали і методи. У дослідженні застосовано бібліосемантичний, структурно-логічний, математично-статистичний та аналітичний методи.

Результати. Медичний і лікувально-оздоровчий spa- та wellness-туризм перебуває на стадії активного швидкого розвитку. Spa- та wellness-відпочинок є складовою частиною життя населення в більшості країн в усьому світі. Клієнт (пацієнт), обравши медичний, лікувально-оздоровчий spa- та wellness-туризм, зможе одночасно відпочити, комплексно обстежитись і лікуватись, омолоджуватись і покращувати свій зовнішній вигляд. Медичний і лікувально-оздоровчий spa- та wellness-туризм має такий великий потенціал, що тепер виділяється у самостійний сегмент туристичного ринку з широким колом інвестиційних можливостей: від масштабних готельних проєктів, що прилягають до клінік та розташовані в межах міста, до вже існуючих спеціалізованих комплексів із деякими модифікаціями у структурі послуг.

Висновки. Медичний, лікувально-оздоровчий spa- та wellness-туризм є найперспективнішими видами туризму в світі, які активно розвиваються під впливом низки політичних та економічних чинників, що зумовлені трансформаційними процесами, що відбуваються в світі.

КЛЮЧОВІ СЛОВА: туризм; туристична інфраструктура; медичний туризм; лікувально-оздоровчий spa- та wellness-туризм.

У межах міжнародної туристичної галузі чітко визначився окремий вид діяльності – медичний та лікувально-оздоровчий spa- та wellness-туризм [1, 3]. Лікувально-оздоровчий туризм поділяють на лікувальний, метою якого є власне лікування, терапія, реабілітація після захворювань, і профілактичний (wellness-туризм), спрямований на підтримку організму в здоровому стані та збереження балансу між фізичним і психологічним здоров'ям людини (spa-туризм) [1, 2, 7]. Spa-туризм (більш традиційний лікувальний, санаторно-курортний, медичний/клінічний) спрямований на подолання конкретних захворювань та реабілітацію або корекцію тіла, а wellness-туризм (оздоровчий) є принципово новим напрямком, розрахованим на фізично і ментально здорових людей та спрямованим на підтримання загального здоров'я та соціального благополуччя. Wellness-туризм, у свою чергу, може бути активним (спорт і фітнес) та пасивним (програми краси) [1, 3, 4, 6].

Термін «wellness» у науковій літературі з'явився порівняно недавно та означає прекрасний стан як тіла, так і душі, релаксацію, поживлення сил

організму через активну оздоровчу діяльність. Взагалі поняття «wellness», за версією American Heritage Dictionary, означає гарний стан фізичного і духовного здоров'я як результат правильного харчування, фізичної активності та корисних звичок. Слово «wellness» походить від англійських слів «well-being» (добробут) та «fitness» (натренованість, здоровий стан організму) і вперше було надруковане в Оксфордському словнику в 1654 р. SPA (Sanus Per Aqua – здоров'я через воду), як пояснює International Spa Association (ISPA), присвячені підвищенню загального добробуту за допомогою різних професійних послуг, які сприяють оновленню стану розуму, тіла і духу. Spa – це природний курорт із максимальними можливостями оздоровлення та відновлення [1–5]. Лікувальний туризм за класифікацією поїздок можна умовно віднести до спеціальних видів туризму, а саме туризму з лікувальними цілями. Під таку дефініцію потрапляють не тільки поїздки на курорт, а й інші поїздки з метою лікування, наприклад для операції в зарубіжну клініку [1, 2, 7].

На сьогодні у світовій літературі немає єдності щодо визначень понять, пов'язаних зі spa- та wellness-індустрією, тобто лікувально-оздоровчим туризмом. Оскільки ця галузь позиціонується як більш-менш самостійна лише з кінця ХХ століття, а також тим, що представники галузі та дослідники сповідують різні концепції розвитку, зумовлені історичними особливостями розвитку spa- та wellness-туризму в різних частинах світу. Аналіз фахової літератури показав, що при дослідженні цієї галузі вживається низка різноманітних термінів [1, 2]. Однак аналіз дефініцій цих термінів дає чітко зрозуміти, що поняття «spa-лікувальний туризм» є тотожним як за змістом, так і за обсягом поняттям «лікувально-оздоровчий туризм», який вживається у вітчизняній літературі, та «health tourism» (подорожі за здоров'ям) [3, 7], поширеним в англомовній літературі. Разом із цим, в англомовній фаховій літературі також вживають терміни «wellness tourism», «health care tourism», «cure tourism», «holistic tourism», «wellbeing tourism», «spa tourism», «medical tourism», «health and wellness tourism» тощо. Водночас українська фахова література вживає терміни «лікувальний туризм», «санаторно-лікувальний туризм», «медичний туризм», трапляються «spa-туризм», «wellness-туризм» та інші інтерпретації [1–4].

Ринок лікувально-оздоровчих послуг є одним із найстійкіших видових туристичних ринків світу і пріоритетних напрямків. Клієнт (пацієнт), обравши медичний туризм, зможе одночасно відпочивати, підлікуватись і покращувати зовнішній вигляд [1, 7]. Медичні spa- та wellness-центри пропонують клієнтам оздоровчу і омолоджувальну програми, фітнес-центри, басейни, комфортне проживання та здорове харчування, унікальне поєднання трав'яних настоїв, фітованни, йогу і медитацію, масаж, а також екскурсії, розваги, спортивний відпочинок, фестивалі, гастрономію та енотерапію, таласотерапію та медотерапію, і це ще не повний перелік послуг для тих, хто хоче бути туристом, користуючись послугами «медичного туризму» [1–3, 5, 6]. Варто зауважити, що популярність країн серед туристів є неоднаковою. Туризм як багатогалузеве і багатофункціональне явище-феномен характеризується найвищим ступенем еластичності від природних (екологічних), загальноекономічних, соціальних і політичних змін у будь-якій країні – потенційній дестинації [2, 7].

Сучасне життя характеризується частими стресами, емоційним перевантаженням та гіподинамією. Турбота про здоров'я, підвищення життєвої активності стали невід'ємною частиною системи цінностей. Сучасна людина потребує якісний та доступний профілактично-оздоровчий відпочинок, який на сьогодні переважно представлений санаторіями, профілакторіями, spa-центрами та

wellness-курортами. Струнким і спортивним, красивим і здоровим, радісним та живучим в гармонії з навколишнім світом сьогодні бути модно. Здоровий спосіб життя стає престижним й в усьому світі зростає кількість людей, які хочуть підтримувати гарну фізичну форму та мають потребу в ефективних антистресових програмах. Користуються підвищеним попитом також програми типу «фіто-краса-омолодження» [1–4].

Мета дослідження: проаналізувати сучасний стан, основні тенденції та особливості функціонування туристичної інфраструктури, вивчити детермінанти, перспективи розвитку медичного та лікувально-оздоровчого spa- та wellness-туризму в світі.

Матеріали і методи. Вивчено сучасні аспекти, основні тенденції туристичної інфраструктури, найвагоміші детермінанти медичного та лікувально-оздоровчого spa- та wellness-туризму в світі, визначено перспективи його розвитку. Проаналізовано динаміку туристичних потоків, кількість санаторно-курортних, spa- та wellness-оздоровчих закладів, особливості їх функціонування. У дослідженні застосовано бібліосемантичний, структурно-логічний, порівняльного аналізу, математично-статистичний та аналітичний методи.

Результати дослідження та їх обговорення. Медичний і лікувально-оздоровчий spa- та wellness-туризм має такий великий потенціал, що тепер виділяється у самостійний сегмент туристичного ринку з широким колом інвестиційних можливостей: від масштабних готельних проєктів, що прилягають до клінік та розташовані в межах міста, до вже існуючих спеціалізованих комплексів із деякими модифікаціями у структурі послуг. Річке зростання рекреаційних потреб населення та його вимоги до якості відпочинку на курорті привели до трансформації санаторно-курортної справи у курортно-рекреаційну систему, основною метою якої є покращення здоров'я людини, якості та тривалості її життя [1, 2, 7]. Вирішенню наведеної проблеми сприяє розвиток концепції охорони здоров'я здорової людини, мета якої знизити перерозподіл із популяції здорових до хворих, передбачає впровадження сучасних технологій оздоровлення, доповнення існуючої системи відновлювального лікування spa- та wellness-програмами з включенням медичних spa- та wellness-послуг, спрямованих на профілактику, формування у населення культури здоров'я [2, 7]. Залежно від цілей діяльності курорти можуть виконувати такі функції, як: санаторно-курортне лікування; медична реабілітація хворих; оздоровчий відпочинок і профілактика захворювань; культурно-лікувальна і дозвілєва рекреація [1, 2, 7].

Ринкові дослідження та статистичні спостереження попиту щодо споживання spa- і wellness-

послуг регулярно проводять міжнародні та національні галузеві асоціації International Spa Association (ISPA), Global Wellness Institute (GWI) International Wellness Institute (IWI) [2–4, 6]. У своєму звіті 2017 р. «Global Spa Summit» зазначає, що у 30 найрозвинутіших країнах світу

налічують близько 300 млн осіб – активних споживачів spa- та wellness-послуг, а Міжнародна spa асоціація (International Spa Association, ISPA) опублікувала результати оцінки потенційних рекреантів «Global Consumer Study», що проживають в 11 країнах світу (табл. 1).

Таблиця 1. Світові споживачі spa- та wellness-послуг, 2018 р.

Країна	Частка активних споживачів серед загальної чисельності населення, %	Число активних споживачів, млн
Австралія	22	4,7
Австрія	43	3,6
Канада	24	7,9
Франція	11	6,8
Німеччина	33	25,6
Італія	39	23,5
Японія	19	24,8
Сінгапур	68	3,5
Іспанія	37	17,9
Велика Британія	27	16,3
Сполучені Штати Америки	25	70,5

За даними European Spa Association (ESPA), близько 20 млн європейців відвідують курорти принаймні один раз на рік. Домінуючим ринком для більшості spa- та wellness-дестинацій у світі є їх внутрішній ринок (до 90 %). Міжнародні подорожі здійснюють переважно до сусідніх країн, а у випадку лікування захворювань – до дестинацій, що спеціалізуються на лікуванні цих захворювань [2–4].

Експерти стверджують, що основні відмінності у тенденціях виїзного spa- та wellness-туризму в різних країнах залежать від того, наскільки розвинута spa- та wellness-культура на цих ринках. Поряд зі змінами у стилях життя та зростаючою турботою про власне здоров'я, найбільш схильними в Європі оцінити переваги spa- та wellness-оздоровлення є мешканці Австрії, Італії, Іспанії та Німеччини. Проте ще виразнішими подібні тенденції є на азіатському континенті, зокрема в Сінгапурі. Щодо тенденцій розвитку spa- і wellness-туризму в країнах соціалістичного табору (Угорщина, Чехія, Польща, Румунія, Болгарія, Словаччина, Словенія, Чорногорія, Хорватія, країни Балтії), то лікувальний туризм тут набув оздоровчого забарвлення (основні доходи традиційні spa- та wellness-заклади отримують від туристів, які піклуються про покращення свого вигляду, відпочинок, попередження захворювань). Дослідження в Великій Британії виявили швидке зростання ринку spa- та wellness-послуг. У США впродовж 2017 р. було 70 млн відвідувань spa- та wellness-закладів, 21 % населення віддають перевагу spa- та wellness-закладам у середньому 2 рази на рік [2–4, 6, 7].

Основними мотивами spa- та wellness-туристів є зняття стресу. Цікавим є факт, що фізична

форма, втрата надмірної маси тіла, здорове харчування та зовнішній вигляд не завжди слугують важливими мотивами для відвідування spa- та wellness-закладів, натомість найпоширенішими є відчуття стресу, бажання «побалувати себе», почуватися краще, відпочити та розслабитися. У Канаді та США spa- та wellness-послуги сприймають як винагороду, позбавлення від стресу, бажання розслабитися, заспокоїтися та освіжитися [2, 3]. Основними мотиваційними чинниками приїзду до азіатсько-тихоокеанських spa- та wellness-закладів є релаксація та відпочинок, «чинник втікача від повсякдення», задоволення від відпочинку, прагнення здоров'я та краси, бажання провести час з друзями та родиною на курорті. На запитання про мотиви відпочинку на 10-річну перспективу респонденти опитування «Reisetrends 2019», що проводилося Expedia de Zukunftsstudie, припускали, що в 2019 р. найвагомими причинами для відпочинку стануть самопочуття та догляд за тілом. Проте особи, молодші 29 років, зазначили, що ними через 10 років рухатиме бажання пригод [2, 3, 5, 6].

Global Spa Summit зазначає у своєму дослідженні, що найпопулярнішими продуктами-послугами spa- та wellness-індустрії з точки зору активних рекреантів є масаж (75 %), фізичні вправи (50 %), процедури догляду за тілом (48 %), догляд за обличчям (38 %), манікюр/педикюр (30 %), медитація та духовні програми (28 %), бальнеологічні процедури і таласотерапія (18 %), оцінка здоров'я та медичні консультації (17 %), здорова їжа та програми харчування (16 %), дерматологічні послуги (15 %) та медичне тестування (4 %) [2–4]. Основними перевагами нових spa- та wellness-напрямків відпочинку вважають автентичну місцеву культуру, спосіб життя та традиції (33 %),

а також можливість отримати більше переваг за ту ж саму ціну (21 %) [2, 3, 5]. Інтернет стає основним джерелом інформації для споживачів spa- та wellness-послуг у світі.

У світі клієнти (пацієнти) лікувально-оздоровчого spa- та wellness-туризму мають можливість обирати між сучасними та найдавнішими методами оздоровлення, класичними і нетрадиційними рецептами медицини, їм пропонують індивідуально складену програму фізичних тренувань, дієти, і, звичайно ж, повний комплекс послуг догляду за тілом. Відвідувачів залучають до занять йогою, пиття трав'яних чаїв, гартування і активного відпочинку на природі. У них з'являється шанс дізнатися про себе багато нового, відвідавши індивідуальні консультації спортивного тренера, лікаря-фізіотерапевта, косметолога, фахівців у галузі spa- та wellness-послуг [2, 3].

Spa- та wellness-туризм – це своєрідна система оздоровлення, що дозволяє досягти емоційної і фізичної рівноваги в умовах сучасного урбанізованого життя [1, 3, 6]. Лікувально-оздоровчі методи традиційно поділяють на основні: кліматотерапія (лікування за допомогою сприятливого клімату); бальнеотерапія (мінеральними водами); аеротерапія (морським чи гірським повітрям, повітряних ванн), пелоїдотерапія/фаготерапія (грязями), та додаткові: таласотерапія (морською водою); галотерапія (солями), спелеотерапія (мікрокліматом печер); стоунтерапія (масаж камінням); озонотерапія (медичним озоном), апітерапія (використання бджолиних продуктів: меду, перги, воску, прополісу, маточного молочка), фітотерапія (фітованнами, мікрокліматом фітоценозів, тобто сукупністю певного набору рослин), ароматерапія (ефірними оліями, фітонцидами рослин), рефлексотерапія (впливом на активні точки тіла), мануальна терапія (масажем), кінезіотерапія (фізичними вправами і рухами), кріотерапія (холодом), магнітотерапія (магнітним полем), електротерапія (струмом електричного поля), енотерапія (вином), світлотерапія/хромотерапія (світловим випромінюванням), кольоротерапія (впливом кольорів), музикотерапія (звуками музики) [1, 2–5].

Детермінантами розвитку медичного і лікувально-оздоровчого туризму для країн, які приймають туристів, виступають: створення загальносвітового інформаційного простору (мережа «Інтернет») і принципово нових засобів зв'язку, розповсюдження швидкісних видів транспорту,

виникнення міжнародного ринку туристичних послуг, відмінна інфраструктура туризму, розповсюдження англійської мови як мови міжнародного спілкування, підвищення життєвого рівня в розвинених країнах та країнах, що розвиваються, приватні та державні інвестиції в інфраструктуру системи охорони здоров'я, міжнародна сертифікація та акредитація медичних послуг, наявність міжнародного пацієнта, менша вартість або краща якість медичних процедур, добра репутація клінічного досвіду, успішне впровадження найкращих практик та новітніх медичних технологій, високоосвічений медичний персонал, страхові поліси транскордонного характеру, досконала юридична база, політична та соціальна стабільність країн.

Таким чином, spa- та wellness-туризм у сучасному світі являють собою значний глобальний ринок, що стрімко зростає, випереджає у розвитку інші туристичні сектори та чинить неабиякий економічний ефект на інші галузі економіки. Для spa- та wellness-індустрії характерним є набагато менша залежність від сезонних та кризових тенденцій. Ринок spa- та wellness-послуг у світі перебуває на стадії швидкого розвитку. У багатьох цивілізованих країнах spa- та wellness-відпочинок став складовою частиною життя населення. Зростання щоденного навантаження на здоров'я приводить у spa- та wellness-заклади тисячі клієнтів у всьому світі.

Висновки

Клієнт (пацієнт), обравши медичний, лікувально-оздоровчий spa- та wellness-туризм, зможе одночасно відпочивати, підлікуватись і покращувати зовнішній вигляд. Медичні spa- і wellness-центри пропонують клієнтам оздоровчу і омолоджувальну програми, фітнес, басейни, комфортне проживання та здорове харчування, унікальне поєднання трав'яних настоїв, фітованни, йогою і медитацію, масаж, а також екскурсії, розваги, спортивний відпочинок, гастрономію та енотерапію, таласотерапію та медотерапію, і це ще не повний перелік послуг для тих, хто хоче бути туристом, користуючись послугами медичного туризму.

Перспективи подальших досліджень. Медичний лікувально-оздоровчий spa- та wellness-туризм – це галузь соціально-економічного комплексу, що в багатьох країнах перетворилася на індустрію, яка бурхливо розвивається. Подальші дослідження необхідно пов'язати з розробкою та обґрунтуванням системи заходів сприяння розвитку цього виду туризму в світі.

Список літератури

1. Сучасні аспекти, фактори впливу і перспективи розвитку медичного та лікувально-оздоровчого туризму в Україні / В. З. Холявка, Х. С. Лешко, О. М. Мочульська, А. О. Кухтій // Вісник соціальної гігієни та організації охорони здоров'я України. – 2019. – № 1 (79). – С. 25–33. URL: <https://doi.org/10.11603/1681-2786.2019.1.10280>.
2. *Medical Tourism* / Joanna Gaines, C. Virginia, Jay S. Keystone [et al.] // *Travel Medicine (Fourth Edition)*, Elsevier. – 2019. – P. 371–375. – Access mode : <https://doi.org/10.1016/B978-0-323-54696-6.00039-2>

3. Andrea de la Hoz-Correa. Past themes and future trends in medical tourism research: A co-word analysis / Andrea de la Hoz-Correa, Francisco Muñoz-Leiva, Márta Bakucz // *Tourism Management*. – 2018. – Vol. 65. – P. 200–211. – Access mode : <https://doi.org/10.1016/j.tourman.2017.10.001>.
4. Cesario Sandra K. Implications of medical tourism / Sandra K. Cesario // *Nursing for Women's Health*. – 2018. – Vol. 22 (3). – P. 269–273. – Access mode : <https://doi.org/10.1016/j.nwh.2018.03.008>
5. Lunt Neil. Medical tourism: A snapshot of evidence on treatment abroad / Neil Lunt, Daniel Horsfall, Johanna Hanefeld // *Maturitas*. – 2016. – Vol. 88. – P. 37–44. Access mode : <https://doi.org/10.1016/j.maturitas.2016.03.001>
6. Ridderstaat, Jorge. The impact of major tourist markets on health tourism spending in the United States / Jorge Ridderstaat, Dipendra Singh, Frederic DeMicco // *Journal of Destination Marketing & Management*. – Vol. 11. – 2019. – P. 270–280. Access mode : <https://doi.org/10.1016/j.jdmm.2018.05.003>
7. Suess Courtney. Perceived impacts of medical tourism development on community wellbeing / Courtney Suess, Seyhmus Baloglu, James A. // *Tourism Management*. – 2018. – Vol. 69. – P. 232–245. – Access mode : <https://doi.org/10.1016/j.tourman.2018.06.006>

References

1. Kholiavka, V.Z., Leshko, H.S., Mochulska, O.M., & Kukhtii, A.O. (2019). Suchasni aspekty, factory vplyvu i perspektyvy rozvytku medychnoho ta likuvalno-ozdorovchoho turyzmu v Ukraini [Modern aspects of influence factors and prospects of development of medical and health-improvement tourism in ukraine] [in Ukrainian]. *Visnyk sotsialnoi hihieny ta orhanizatsii ohorony zdorovia Ukrainy – Bulletin of Social Hygiene and Health Organization in Ukraine*, 1 (79), 25-33. Retrieved from: <https://doi.org/10.11603/1681-2786.2019.1.10280>.
2. Joanna Gaines, C. Virginia Lee, Jay S. Keystone, Phyllis E. Kozarsky, Bradley A. Connor, Hans D. Nothdurft, Marc Mendelson, Karin Leder (2019). Medical Tourism. *Travel Medicine (Fourth Edition)*. Elsevier. Retrieved from: <https://doi.org/10.1016/B978-0-323-54696-6.00039-2>.
3. Andrea de la Hoz-Correa, Francisco Muñoz-Leiva, Márta Bakucz (2018). Past themes and future trends in medical tourism research: Aco-word analysis. *Tourism Management*, 65, 200-211. Retrieved from: <https://doi.org/10.1016/j.tourman.2017.10.001>.
4. Sandra K. Cesario (2018). Implications of medical tourism. *Nursing for Women's Health*, 22(3), 269-273. Retrieved from: <https://doi.org/10.1016/j.nwh.2018.03.008>.
5. Neil Lunt, Daniel Horsfall, Johanna Hanefeld (2016). Medical tourism: A snapshot of evidence on treatment abroad. *Maturitas*, 88, 37-44. Retrieved from: <https://doi.org/10.1016/j.maturitas.2016.03.001>
6. Jorge Ridderstaat, Dipendra Singh, Frederic DeMicco (2019). The impact of major tourist markets on health tourism spending in the United States. *Journal of Destination Marketing&Management*, 11, 270-280. Retrieved from: <https://doi.org/10.1016/j.jdmm.2018.05.003>.
7. Courtney Suess, Seyhmus Baloglu, James A. Busser (2018). Perceived impacts of medical tourism development on community wellbeing. *Tourism Management*, 69, 232-245. Retrieved from: <https://doi.org/10.1016/j.tourman.2018.06.006>.

СОВРЕМЕННЫЕ ТЕНДЕНЦИИ, ДЕТЕРМИНАНТЫ И ПЕРСПЕКТИВЫ РАЗВИТИЯ МЕДИЦИНСКОГО И ЛЕЧЕБНО-ОЗДОРОВИТЕЛЬНОГО SPA- И WELLNESS-ТУРИЗМА В МИРЕ

О. Н. Мочульская¹, А. Г. Шульгай¹, Е. А. Ошлянская², В. И. Бондарчук¹, Ю. В. Завиднюк¹,
И. Б. Чорномидз¹, Л. И. Добровольская¹, А. С. Сверстюк¹

¹Тернопольский национальный медицинский университет имени И. Я. Горбачевского МЗ Украины, г. Тернополь, Украина

²Национальная медицинская академия последилового образования имени П. Л. Шупика, г. Киев, Украина

Цель: проанализировать современное состояние, главные тенденции и особенности функционирования туристической инфраструктуры, изучить детерминанты, перспективы развития медицинского и лечебно-оздоровительного spa- и wellness-туризма в мире.

Материалы и методы. В исследовании применены библиосемантический, структурно-логический, математически-статистический и аналитический методы.

Результаты. Медицинский и лечебно-оздоровительный spa- и wellness-туризм находится на стадии активного быстрого развития. Spa- и wellness-отдых является составляющей частью жизни населения в большинстве стран во всем мире. Клиент (пациент), выбрав медицинский, лечебно-оздоровительный spa- и wellness-туризм, может одновременно отдохнуть, комплексно обследоваться и лечиться, омолаживаться и улучшать свой внешний вид. Медицинский и лечебно-оздоровительный spa- и wellness-туризм имеет такой большой потенциал, в настоящее время выделяется в самостоятельный сегмент туристического рынка с широким кругом инвестиционных возможностей: от масштабных гостиничных проектов, прилегающих к клиникам и расположены в черте города, к уже существующим специализированным комплексам с некоторыми модификациями в структуре услуг.

Выводы. Медицинский, лечебно-оздоровительный spa- та wellness-туризм являются наиболее перспективными видами туризма в мире, активно развивающиеся под влиянием ряда политических и экономических факторов, которые обусловлены трансформационными процессами, которые происходят в мире.

КЛЮЧЕВЫЕ СЛОВА: туризм; туристическая инфраструктура; медицинский туризм; лечебно-оздоровительный spa- и wellness-туризм.

MODERN TRENDS, DETERMINANTS AND PROSPECTS OF DEVELOPMENT OF MEDICAL AND HEALTH-IMPROVEMENT TOURISM IN UKRAINE

O. M. Mochulska¹, A. H. Shulhai², O. A. Oshlianska, ²V. I. Bondarchuk¹, Yu. V. Zavidnyuk¹,
I. B. Chornomydz¹, L. I. Dobrovolska¹, A. S. Sverstiuk¹

¹I. Horbachevsky Ternopil National Medical University, Ternopil, Ukraine

²P. Shupyk National Medical Academy of Postgraduate Education, Kyiv, Ukraine

Purpose: to analyse the current state, the main trends and features of tourism infrastructure functioning, to study determinants, prospects for the development of medical, health-improving spa- and wellness-tourism in the world.

Materials and Methods. Biblisemantic, structural-logical, mathematical-statistical and analytical methods were used in the research.

Results. Medical and health-improving spa- and wellness-tourism are in the stage of active rapid development. Spa- and wellness-tourism became an integral part of population life in most countries around the world. The client (patient) choosing medical, health-improving spa- and wellness-tourism can at the same time relax, be comprehensively examined and receive treatment, rejuvenate and improve appearance. Medical and health-improving spa and wellness tourism has such great potential that it now stands out in an independent segment of the tourist market with a wide range of investment opportunities: from large-scale hotel projects adjacent to the clinics and located within the city, to existing ones specialized complexes with some modifications in the structure of services.

Conclusions. Medical health-improving spa- and wellness-tourism are the most promising types of tourism in the world, actively evolving under the influence of political and economic factors that are caused by the transformational processes taking place in the world.

KEY WORDS: tourism; tourist infrastructure; medical tourism; health-improvement spa- and wellness-tourism.

Рукопис надійшов до редакції 17.08.2019 р.

Відомості про авторів:

Мочульська Оксана Миколаївна – кандидат медичних наук, асистент кафедри дитячих хвороб з дитячою хірургією Тернопільського національного медичного університету імені І. Я. Горбачевського МОЗ України; тел.: +38(0352) 26-90-61.

Шульгай Аркадій Гаврилович – проректор з науково-педагогічної роботи, доктор медичних наук, професор кафедри громадського здоров'я та управління охороною здоров'я Тернопільського національного медичного університету імені І. Я. Горбачевського МОЗ України; тел.: +38(0352) 52-55-88.

Ошлянська Олена Анатоліївна – доктор медичних наук, доцент кафедри педіатрії № 1 Національної медичної академії післядипломної освіти імені П. Л. Шупика; тел.: +38(044) 484-18-71.

Бондарчук Валентина Іванівна – кандидат біологічних наук, асистент кафедри фізичної терапії, ерготерапії та фізичного виховання Тернопільського національного медичного університету імені І. Я. Горбачевського МОЗ України; тел.: +38(0352) 25-36-69.

Завіднюк Юрій Вікторович – асистент кафедри медичної реабілітації Тернопільського національного медичного університету імені І. Я. Горбачевського МОЗ України; тел.: +38(0352) 25-36-69.

Чорномидз Ірина Богданівна – кандидат медичних наук, доцент кафедри дитячих хвороб з дитячою хірургією Тернопільського національного медичного університету імені І. Я. Горбачевського МОЗ України; тел.: +38(0352) 26-90-61.

Добровольська Леся Іванівна – кандидат медичних наук, асистент кафедри дитячих хвороб з дитячою хірургією Тернопільського національного медичного університету імені І. Я. Горбачевського МОЗ України; тел.: +38(0352) 26-90-61.

Сверстюк Андрій Степанович – кандидат технічних наук, доцент кафедри медичної інформатики Тернопільського національного медичного університету імені І. Я. Горбачевського МОЗ України; тел.: +38(0352) 52-09-90.